

Севідов Олександр Анатолійович

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківський національний університет внутрішніх справ*

Севидов Александр Анатольевич

*кандидат юридических наук,
доцент кафедры криминалистики и судебной экспертологии
Харьковский национальный университет внутренних дел*

Sevidov Alexandr

*PhD, Associate Professor, criminalistics,
forensic medicine and psychiatry chair
Kharkiv National University of Internal Affairs*

Скоробогатько Володимир Юрійович

*аспірант
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Скоробогатько Владимир Юрьевич

*аспирант
Харьковского национального университета внутренних дел*

Skorobohatko Vladimir

*graduate student of
Kharkov National University of Internal Affairs*

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

ОТДЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НАЧАЛЬНОГО ЭТАПА ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ НАРУШЕНИЙ АВТОРСКОГО ПРАВА И СМЕЖНЫХ ПРАВ

SPECIFIC FEATURES OF THE INITIAL PHASE OF PRELIMINARY INVESTIGATION OF VIOLATIONS OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

Анотація. В статті розглядаються окремі проблемні питання початкового етапу досудового розслідування порушень авторського права та суміжних прав. Здійснюється аналіз точок зору науковців на межі та зміст початкового етапу розслідування. Наголошується на особливостях початкового етапу розслідування порушень авторського права і суміжних прав які пов'язані з особливостями відображення названого злочину в навколишній обстановці та і з необхідністю їх відрізнювання від адміністративно-правових деліктів. Підкреслюється, що на початковому етапі досудового розслідування злочинів, пов'язаних з порушень авторського права і суміжних прав, потрібне отримання значної за обсягом інформації для встановлення способу і суб'єкта порушення, розміру матеріальної шкоди а також інших притаманних цьому злочину ознак.

Ключові слова: досудове розслідування; початковий етап досудового розслідування; авторське право.

Аннотация. В статье рассматриваются отдельные проблемные вопросы начального этапа досудебного расследования нарушений авторского права и смежных прав. Осуществляется анализ точек зрения ученых на границы и содержание начального этапа расследования. Отмечается особенности первоначального этапа расследования нарушений авторского права и смежных прав связанные с особенностями отображения названного преступления в окружающей обстановке и с необходимостью их отграничения от административно-правовых деликтов. Подчеркивается, что на начальном этапе досудебного расследования преступлений, связанных с нарушениями авторского права и смежных прав,

требуется получение значительной по объему информации для установления способа и субъекта нарушения, размера материального ущерба а также других присущих этому преступлению признаков..

Ключевые слова: государственное расследование; начальный этап государственного расследования; авторское право.

Summary. This article addresses some issues initial phase of preliminary investigation of violations of copyright and related rights. The analysis of scientific opinions on the scope and content of the initial phase of the investigation. It is noted on the features of the initial phase of the investigation of violations of copyright and related rights associated with display features called crime and the surrounding environment and the need of delimitation of administrative law offenses. It is emphasized that the initial pre-trial investigation of crimes related to infringements of copyright and related rights require a substantial amount of information on the installation method and the subject of abuse, amount of material damage and other features inherent in this crime.

Key words: pre-trial investigation; the initial stage of preliminary investigation; Copyright.

Постановка проблеми. Органи досудового розслідування, прокуратура, слідчий суддя і суд під час розслідування кримінальних правопорушень мають дотримуватися встановленого кримінально-процесуальним законом порядку кримінального провадження. Особливості початкового етапу розслідування порушень авторського права і суміжних прав пов'язані як з особливостями відображення названого злочину в навколишній обстановці, так і з необхідністю їх відмежування від адміністративно-правових деліктів. Слід підкреслити, що на початковому етапі досудового розслідування злочинів, пов'язаних з порушень авторського права і суміжних прав, потрібне проведення значних за обсягом дій для встановлення способу і суб'єкта порушення, розміру матеріальної шкоди а також інших притаманних цьому злочину ознак.

Різні аспекти стадії досудового розслідування досліджувалися багатьма вченими-процесуалістами та криміналістами, зокрема: Ю. П. Аленін, Р. С. Белкін, С. В. Бородін, А. Ф. Волобуєв, І. О. Возгрін, В. К. Гавло, І. Ф. Герасимов, І. В. Гора, Л. Я. Драпкін, А. Я. Дубинський, І. М. Лузгін, В. І. Лунгу, Є. Д. Лук'янчиков, М. Г. Шурухнов, О. В. Шмонін, Є. П. Іщенко, Г. В. Москаленко, Є. В. Пряхін, Ю. Г. Косарєв, О. Г. Філіпов, О. Р. Михайленко, Р. І. Назаренко, Л. Д. Удалова, В. В. Шимановський, М. П. Яблоков, та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих аспектів розслідування злочинних порушень авторського і суміжних прав приділялася певна увага на рівні монографічних досліджень вітчизняними науковцями О. В. Таран, Г. К. Авдєєвої, І. М. Горбаньова, І. Р. Куриліна, В. А. Єрмоленко.

Оцінюючи значний внесок науковців у вирішення питань розслідування порушень авторського права і суміжних прав, слід зазначити, що вказана проблематика все одно залишається мало вивченою у зв'язку з її багатоплановістю, мінливістю та динамічністю.

Постановка завдання. Окреслити коло осіб від яких на початковому етапі розслідування можливе отримання криміналістично значущої інформації.

Виклад основного матеріалу. У юридичній літературі існують різні думки щодо виокремлення етапів розслідування. Необхідно зазначити, що більшість науковців підтримує думку, що існує початковий етап розслідування. Зокрема, О. В. Таран зазначає, що початковий етап розслідування перша сходинка всебічного вивчення злочину який суттєво впливає на подальший характер і зміст всього процесу досудового розслідування [1, с. 13–137]. Як слушно зауважує О. В. Одерій [2, с. 200] початковий етап розслідування у структурі слідчої діяльності має виключно важливе, ключове значення, оскільки саме на цьому етапі закладається фундамент для встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення, винуватості конкретної особи, а також виявляють і збирають переважну кількість доказів. Відзначимо, що на початковому етапі визначають загальний напрям розслідування, висувають та перевіряють перші слідчі версії, планують далі дії. Відповідно до отриманої первинної інформації, наслідків її перевірки і логічної оцінки орган досудового розслідування визначає першорядні завдання, розробляє стратегію і скеровує весь хід дальшого розслідування.

Визначаючи межі початкового етапу досудового розслідування В. О. Малярова [3, с. 165], зазначає, що початковий етап починається з моменту внесення відомостей про подію до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується винесенням письмового повідомлення про підозру, що робиться за наявності достатніх доказів (п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України). О. В. Одерій [2, с. 221–222] визначаючи межі (відправну точку) початкового етапу досудового розслідування, пропонує виходити з тієї слідчої ситуації, яка склалася. Так, якщо внесенню відомостей до ЄРДР передую проведення ОМП, початком слід вважати момент прийняття рішення про проведення цієї слідчої дії, у всіх інших випадках — момент внесення відомостей до ЄРДР. Що стосується його закінчення, то завершальним моментом можна вважати процедуру пред'явлення підозри особі в порядку ст. 278 КПК.

У відповідності з п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК, досудове розслідування — це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі — ЄРДР).

Згідно п. 1 розділу 3 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань внесення відомостей (заяв, повідомлень) про вчинені кримінальні правопорушення здійснюється у термін, визначений частиною першою статті 214 КПК України [4].

Відповідно до ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування [5].

За своїм змістом цей етап не зводиться лише до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Він включає в себе систему дій і рішень, спрямованих на з'ясування дійсної події та встановлення в ній ознак конкретного складу кримінального правопорушення, а також закріплення отриманої інформації. А висновок про наявність ознак кримінального правопорушення повинен ґрунтуватися на фактах, а не на припущеннях. Тобто інформація повинна бути конкретною, такою, що послідовно витікає з обставин вчиненого, а джерело такої інформації повинне заслуговувати на довіру. Аналіз сукупності отриманої (зібраної) інформації повинен переконливо свідчити про наявність достатніх відомостей, що дозволяють зробити категоричний висновок про те, то досліджуване діяння містить ознаки кримінально протиправного діяння [6, 73–74]. Критерієм оцінки готовності матеріалів для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є наявність у них достатніх даних, що вказують на ознаки злочину, зокрема про: час, місце і спосіб вчинення злочину, шкоду, осіб, які причетні до нього.

Такого роду відомості можуть надати продавці торгової точки, представники адміністрації торговельних центрів, кур'єри торгуючої організації, особи, що постійно придбавають у ній продукцію, роблять замовлення тощо. Згідно ч. 1 ст. 95 КПК України показання — це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають зна-

чення для цього кримінального провадження. Необхідно зазначити, що з метою отримання відомостей, що стосуються події злочину, а саме про канали постачання контрафактної продукції, місця її виготовлення і зберігання, учасників групи, що здійснює порушення авторського або суміжних прав, а так само інших даних, встановлюють осіб які мають таку інформацію.

Розглядаючи збирання фактичних даних про ознаки злочину на етапі досудового розслідування, необхідно визначити коло осіб, які мають такі відомості. До них потрібно віднести нижче наведені категорії осіб:

1) правовласник або його представник (що підтвердив свої повноваження); 2) особи, на чії дії вказано в заяві як на злочин; 3) особи, які безпосередньо здійснюють реалізацію екземплярів твору; 4) особи, які купують (беруть на прокат) продукцію; 5) особи, які займаються організацією незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності; 6) особи, які здійснюють постачання продукції; 7) представники адміністрації установи чи організації, що здає в оренду площі для торгівлі; 8) власники торговельного закладу [7, с. 114; 8, с. 57].

Розглянемо більш детально ці категорії.

1. *Правовласник або його представник* (що підтвердив свої повноваження). Ця категорія осіб може надати інформацію стосовно оцінки правовласником характеру і виду заподіяної або можливої шкоди. При отриманні показань від цієї категорії осіб необхідно з'ясувати такі питання:

- наявності авторських або суміжних прав на конкретний об'єкт інтелектуальної власності (це питання, які роз'яснюють обставини придбання опитуваним авторських або суміжних прав на той або інший об'єкт інтелектуальної власності);
- про спосіб дій, у відношенні яких є припущення про їхню протиправність (питання, що характеризують відносини, які зв'язують правовласника та особу (або організацію), відносно дій якої є припущення про їхню протиправність);
- про обставини, при яких опитуваній особі стало відомо про дії з порушення його авторських або суміжних прав, що в ряді випадків необхідно для встановлення місця й часу порушення авторських або суміжних прав, а також для визначення наявності їхньої кримінально-правової охорони;
- про попередню оцінку виду і характеру шкоди (питання про фінансово-економічну діяльність правовласника; чи заподіяна йому шкода порушенням його прав, і якщо так, то яка саме; характер і розмір шкоди).

2. *Особі, які безпосередньо здійснюють реалізацію примірників твору можуть надати показання стосовно:*

- умов, на яких вони здійснюють діяльність із поширення продукції (умови трудового договору або іншої угоди з підприємством, у якому ця особа працює, функціональні обов'язки);
- періоду часу, протягом якого працюють на цьому місці та інші обставини (як проходить його робочий день; які особливості поставки й оприбуткування товару, здачі грошей, звіту про роботу; з ким з інших співробітників організації, в якій він працює, в ході виконання своїх обов'язків доводиться контактувати і з яких питань; що йому відомо про місцезнаходження цих осіб і самої організації, її складських приміщень, стоянок її автотранспорту, рахунки у банках тощо).
- порядку реалізації продукції (оптова чи вроздріб), її кількість, асортимент та періодичність поставок та оновлення, вартість реалізації одного примірника продукції;
- державних органів які проводили перевірки цієї організації та результати такої перевірки;
- чи припускає особа, що вона порушує авторські або суміжні права (поширює контрафактну продукцію).

3. Особи, які купують (беруть на прокат) продукцію, послугу можуть надати відомості стосовно:

- часу і місця придбання продукції, послуги;
- кількості, вартості та найменування придбаної продукції, послуги;
- особи, в якій була придбана продукція, послуги;
- інших обставин придбання продукції, послуги.

4. Особи, які займаються організацією незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності. Особи, яка безпосередньо займається організацією незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності можуть надати показання стосовно:

- осіб які безпосередньо розповсюджував продукцію, яку саме, яким способом; які правовідносини зв'язують цю особу й безпосереднього розповсюджувача;
- обставин функціонування підприємства в цілому; форму власності, керівництво, види діяльності, передбачені статутом і фактично здійснювані, штатну чисельність співробітників, інші місця поширення або виробництва продукції, складські приміщення, використовуваний автотранспорт, банки, в яких є рахунки організації тощо;
- особливостей правовідносин з авторами або іншими правовласниками; кола всіх правовласників об'єктів авторського або суміжного прав, використовуваних підприємством, на яких умовах з ними склалися правовідносини.

5. Особи, які здійснюють постачання продукції. Особи, які займаються постачанням продукції (перевізник, кур'єр) можуть володіти відомостями щодо:

- умов, на яких вона здійснюють діяльність з перевезення (постачання) продукції; умови трудового договору або іншої угоди з підприємством, у якому ця особа працює;
- періоду часу, протягом якого особа працює на цьому місці; як проходить її робочий день; які особливості поставки й оприбуткування товару, здачі грошей, звіту про роботу; з ким з інших співробітників організації, в якій вона працює, в ході виконання своїх обов'язків доводиться контактувати і з яких питань; що відомо про місцезнаходження цих осіб і самої організації, її складських приміщень, стоянок її автотранспорту;
- місцезнаходження складів, цехів чи інших місць, де дана особа отримувала товар, та куди постачала (точки реалізації), хто займався (контролював) відвантаженням та прийомом товару, які при цьому оформлювалися документи;
- яку та від кого вона отримувала платню за здійснення перевезення;
- чи було відомо їй про те, що продукція є контрафактною;
- проміжку часу та періодичності постачання, в якому обсязі, асортименті та скільки партій товару ця особа перевезла.

6. Представники адміністрації установи чи організації, що здає в оренду площі для торгівлі можуть надати показання стосовно:

- коли та з ким укладався договір оренди;
- протягом якого часу здавалися в оренду торговельні площі чи приміщення;
- з ким проводився розрахунок за надані в оренду площі.

Наведений перелік осіб не є вичерпним. В залежності від способу вчинення вказаних злочинів можуть перелік осіб, які володіють необхідними відомостями може змінюватися — розширюватися або скорочуватися.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що важливе місце в періодизації процесу розслідування цілком справедливо належить початковому етапу, адже від того, наскільки якісно буде організована робота із розслідування злочину в цей період, від правильного вибору напряму розслідування, криміналістичних і процесуальних засобів і методів, виконання потрібних слідчих дій, отримання повної, всебічної інформації про наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню на початковому етапі розслідування залежить, чи успішним буде кінцевий результат.

Література

1. Таран О. В. Розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням вимог законодавства про охорону праці: монографія / О. В. Таран. — К.: ДІА, 2012. — 352 с.
2. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія / О. В. Одерій. — Харків: Діса плюс, 2015. — 527 с.
3. Малярова В. О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика: монографія / заред. д-ра юридич. наук, чл.-кор. НАПрН України С. М. Гусарова // В. О. Малярова. — Харків: Діса плюс, 2013. — 419 с.
4. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань затверджене Наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 травня 2016 р. за № 680/28810 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Коваленко Д. А. Особенности доказывания по уголовным делам о нарушении авторских и смежных прав на досудебных стадиях судопроизводства: Дисс... на соиск. уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Д. А. Коваленко. — М., 2002. — 229 с.
7. Севідов О. А. Криміналістична характеристика злочинних порушень авторського і суміжних прав та основні положення їх розслідування: дис. канд. юр. наук: спеціальність 12.00.09 / О. А. Севідов. — Харків, 2009. — 200 с.
8. Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» / ВВР. — 2000. — № 24. — С. 183.
9. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>.

References

1. Taran O. V. Rozsliduvannja zlochniv, povjazanykh z porushennjam vymogh zakonodavstva pro okhoronu praci: monoghrafija / O. V. Taran. — K.: DIA, 2012. — 352 s.
2. Oderij O. V. Teorija i praktyka rozsliduvannja zlochniv proty dovkillja: monoghrafija / O. V. Oderij. — Kharkiv: Disa pljus, 2015. — 527 s.
3. Maljarova V. O. Rozsliduvannja zlochniv proty moralnosti u sferi statevykh stosunkiv: teorija ta praktyka: monoghrafija / zared.d-ra jurydych. Nauk, chl. — kor. NAPrN Ukrajinj S. M. Ghusarova // V. O. Maljarova. — Kharkiv: Dysa pljus, 2013. — 419 s.
4. Polozhennja pro porjadok vedennja Jedyного rejestru dosudovykh rozsliduvan' zatverdzhene Nakazom Gheneral'noji prokuratury Ukrajinj vid 06.04.2016 # 139. Zarejestrovano v Ministerstvi justycji Ukrajinj 05 travnja 2016 r. za # 680/28810 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>.
5. Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrajinj [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Kovalenko D. A. Osobennosti dokazj'ivanyja po ugholovnjim delam o narushenny avtorskykh y smezhnjjikh prav na dosudebnjjikh stadyjakh sudoproizvodstva: Dyss... na sojok, uch. stepeny kand. juryd. nauk: spec. 12.00.09/D. A. Kovalenko. — M., 2002. — 229 s.
7. Sevidov O. A. Kryminalistychna kharakterystyka zlochnnykh porushen' avtorsjkogho i sumizhnykh prav ta osnovni polozhennja jikh rozsliduvannja: dys. kand. jur. nauk: specyjalnostj 12.00.09 / O. A. Sevidov. — Kharkiv, 2009. — 200 s.
8. Zakon Ukrajinj «Pro rozpovsjudzhennja prymirnykiv audiovizualnykh tvoriv, fonogram, videogram, komp'juternykh program, baz danykh» // VVR. — 2000. — #24. — S.183.
9. Zakon Ukrajinj «Pro avtorsjke pravo i sumizhni prava» [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>.